

OMSLAGVERHAAL

Twee maanden geleden verscheen de *Bijbel in Gewone Taal* van het Nederlands Bijbelgenootschap. Deze hertaling legt de nadruk op de begrijpelijkheid van de bijbelteksten, zodat een breed publiek met weinig leeservaring, zowel kerkelijk als niet-kerkelijk, er kennis van kan nemen. Maar zijn hiermee de 'poëtische geheimen' van de bijbelse taal niet opgeofferd aan de wens om de boodschap voor een groot publiek verstaanbaar te maken? Volgens José Sanders valt dit wel mee. 'Begrijpelijker is deze nieuwe vertaling zeker, en dat is een grote verdienste van dit gedurfde project.'

JOSÉ SANDERS

is universitair hoofddocent Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze promoveerde aan de Universiteit van Tilburg op een tekstwetenschappelijk proefschrift over perspectief in onder meer bijbelse verhalen. Van 1995 tot 2004 was ze als onderzoeker/consultant verbonden aan het KASKI, Onderzoekscentrum voor religie en samenleving.

*Een verstaanbare Bijbel in
gewonemensentaal*

Geloof, vertrouwen en liefde

Op 1 oktober 2014 verscheen bij het Nederlands Bijbelgenootschap de *Bijbel in Gewone Taal* (BGT). Aan deze nieuwe vertaling van de complete bijbel uit de grondteksten in het Hebreeuws en Grieks is ruim zeven jaar gewerkt. De vertaling verschijnt zo'n tien jaar na die andere grote vertaling, *De Nieuwe Bijbelvertaling* (NBV). Was er dan nu opnieuw behoefte aan een nieuwe vertaling, zo kort na de vorige? Uiteraard gaat het om een ander soort vertaling. De NBV was een interconfessionele vertaling, eveneens rechtstreeks uit de grondteksten, die niet in gewone taal, maar in rijke taal is gesteld: gebruikmakend van de volle reikwijdte van het hedendaags Nederlands, en zo veel mogelijk rechtdoend aan alle bijbelse genres met hun literaire eigenaardigheden. De NBV is daarmee niet archaisch, maar ook niet gemakkelijk. Ze bevat verhoudingsgewijs lange en moeilijke zinnen, gebruikt weinig voorkomende woorden en veronderstelt al met al nogal wat leesvaardigheid en voorkennis om de tekst te doorgronden. Kortom, een mooie vertaling voor kenners en liefhebbers. De *Bijbel in Gewone Taal* richt zich daarentegen op iedereen die een verstaanbare Bijbel zoekt.

Basisbijbel voor zwakke lezers?

Oorspronkelijk werd het BGT-project 'Basisbijbel' genoemd: een bijbel in eenvoudig Nederlands gericht op de zwakkere lezer (Verheul, 2008). Hiermee werd bedoeld op een lezersgroep die al een zekere band heeft met het christendom maar door laaggeletterdheid (nog) beperkt leesvaardig is – dit kunnen kinderen zijn, doven, immigranten en mensen uit etnische minderheden voor wie Nederlands de tweede taal is.

Bij deze doelstelling stond van meet af aan de begrijpelijkheid van de vertaalde tekst voorop. Het vertaalproject paste in een trend om aandacht te geven aan laaggeletterdheid en het ontwikkelen van producten speciaal voor zwakke lezers. Het Nederlands Bijbelgenootschap was met deze materie al twee decennia bezig. In 1994 verscheen de *Startbijbel*, geen navertelling zoals gebruikelijk bij kinderbijbels, maar een gedeeltelijke vertaling van de grond-

tekst voor kinderen tussen 9 en 12 jaar. Deze vertaling maakte gebruik van kortere zinnen, eenvoudiger zinsbouw en een beperkte woordenschat, maar bleef voor kinderen op vmbo-niveau met leerwondersteuning te moeilijk (Havinga-Heijs, 2006). Met name de profeten- en brievenboeken van de Bijbel bleken te lastig. Voor lezers op dit niveau werd een begin gemaakt met een vertaling in eenvoudig Nederlands, met als doel de Bijbel in zijn geheel te ontsluiten voor zwakkere lezers.

De koning moet er ook uit voorlezen

Van deze oorspronkelijke doelgroep was bij de presentatie van de *Bijbel in Gewone Taal*, op 1 oktober 2014 in Den Haag, weinig meer te bespeuren. De zwakke lezer, de laaggeletterde en het kind werden niet genoemd toen het eerste exemplaar feestelijk werd aangeboden aan koning Willem-Alexander. Het gaat inmiddels om een Bijbel in ‘duidelijke’, ja zelfs ‘krachtige’ taal, waarbij de hoop werd uitgesproken dat de koning er veel in zou lezen, en er ook uit zou voorlezen. Ook de koning en zijn gezin vallen dus onder de doelgroep van deze vertaling. Gaandeweg lijkt het Nederlands Bijbelgenootschap tot het inzicht gekomen dat een Bijbel in alledaags

Nederlandse Bijbelvertalingen

BGT *Bijbel in Gewone Taal* (2014). Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem/ Royal Jongbloed, Heerenveen. Begrijpelijke vertaling voor een breed publiek met weinig leeservaring, zowel kerkelijk als niet-kerkelijk.

NBV *Nieuwe Bijbelvertaling*, 2004. Nederlands Bijbelgenootschap/Katholieke Bijbelstichting, Haarlem/Breda. Literaire, interconfessionele vertaling voor een breed publiek met behoorlijke leeservaring, niet noodzakelijk kerkelijk. Wordt ook gebruikt in vieringen van de Protestantse Kerk in Nederland.

GNB *Groot Nieuws Bijbel* (1983). Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem. Vertaling in alledaags taalgebruik als kennismaking voor niet-kerkelijke lezers. Herzien in 1996.

SV *Statenvertaling* (1637). Royal Jongbloed, Heerenveen. Vertaling in kenmerkend archaisch woordgebruik die grote invloed heeft gehad op de ontwikkeling van het Nederlands. Wordt nog gebruikt in kerken van behoudende protestantse signatuur. Er zijn verschillende herziene uitgaven in gebruik, zoals de veelgebruikte ‘Jongbloededitie’ uit 1888.

NBG ’51 (1951). Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem/Royal Jongbloed, Heerenveen. Vertaling die nog vrij dicht staat bij de Statenvertaling en in gebruik is als standaardvertaling bij veel Nederlandse protestanten.

Willibrordvertaling (1975). Katholieke Bijbelstichting, Breda. Officiële Nederlandse vertaling van de Katholieke Kerk die in de liturgie wordt gebruikt. De geheel herziene uitgave uit 1995 is meer afgestemd op een hedendaags lezerspubliek, maar wordt in de liturgie niet gebruikt.

Al deze vertalingen, (nog) met uitzondering van BGT, zijn online te lezen en te vergelijken op biblija.net.

taalgebruik voor veel grotere groepen dan alleen de zwakke lezers uit christelijke kring een uitkomst zou kunnen zijn.

Laaggeletterde bijbellezers

In de eerste plaats zijn, vanuit het perspectief van de Bijbel gezien, inmiddels grote groepen Nederlanders ‘laaggeletterd’. Bijbelse begrippen als ‘het Koninkrijk (Gods)’, ‘genade’ en ‘rechtvaardiging’ zijn vaak niet meer vertrouwd en betekenisvol. In de tweede plaats zijn veel mensen in algemene zin ‘laaggeletterd’ geworden: er worden minder lange teksten gelezen, want onze cultuur oriënteert zich meer en meer op beelden en, als het moet, korte en snelle tekstjes. *De Nieuwe Bijbelvertaling*, nog slechts tien jaar oud, is daarom voor aanzienlijke groepen lezers niet de eerste keus, omdat deze simpelweg niet aansluit bij hun bijbels-christelijke voorkennis, en ook niet bij hun leesvaardigheidsniveau.

De *Bijbel in Gewone Taal* werd daarmee werkende weg een vertaling gericht op een brede doelgroep: voor iederéén eigenlijk die iets van de Bijbel wil weten en deze in alledaagse, niet te ingewikkelde taal wil lezen. Voor deze groepen was er natuurlijk ook al de *Groot Nieuws Bijbel* uit 1983. Deze vertaling was echter gericht op niet-

kerkelijke lezers en sterk doeltaal-gericht, dat wil zeggen vooral gefocust op de leesbaarheid in het hedendaags Nederlands. Daarmee is deze vertaling niet geschikt voor gebruik in de liturgie en ook niet afgestemd op mensen met een mindere leesvaardigheid. Want die laatste doelgroep is wel degelijk op de achtergrond doorslaggevend gebleven bij de vertaalprincipes van de *Bijbel in Gewone Taal*.

Uitgangspunten voor begrijpelijke taal

De uitgangspunten van de *Bijbel in Gewone Taal* worden verantwoord in een begeleidende publicatie (De Jong, 2014) en in een themanummer van *Met Andere Woorden*, het vertaaltijdschrift van het Nederlands Bijbelgenootschap (Bol-Drieënhuizen & De Jong, 2014). Ze hebben globaal gesteld betrekking op de zinsbouw, de woordkeus en de betekenis. We bekijken van elk aspect een paar voorbeelden in een verhaal uit het Marcusevangelie (hoofdstuk 10, verzen 13 t/m 16).

NBV [13] *De mensen probeerden kinderen bij hem te brengen om ze door hem te laten aanraken, maar de leerlingen berispten hen.* [14] *Toen Jezus dat zag, wond hij zich erover op en zei tegen hen: ‘Laatde kinderen bij me komen, houd ze niet tegen, want het koninkrijk van God behoort toe aan wie is zoals zij.* [15] *Ik verzeker jullie: wie niet als een kind openstaat voor het koninkrijk van God, zal er zeker niet binnengaan.’* [16] *Hij nam de kinderen in zijn armen en zegende hen door hun de handen op te leggen.*

BGT [13] *Er waren mensen die kinderen bij Jezus brachten. Ze wilden graag dat hij de kinderen zou aanraken. Maar de leerlingen hielden die mensen tegen.* [14] *Toen Jezus dat zag, werd hij kwaad. Hij zei: “Laat die kinderen bij me komen. Houd ze niet tegen. Want Gods nieuwe wereld is er juist voor hen.* [15] *Luister goed naar mijn woorden: Je moet openstaan voor Gods nieuwe wereld. Net zoals een kind dat doet. Anders kun je er niet binnenkomen.”* [16] *Jezus sloeg zijn armen om de kinderen heen. Hij legde zijn handen op hen en zegende hen.*

Zinsbouw

In vers 13 in de NBV zien we dat van één zin met twee hoofdzinnen en een bijzin met ‘om ze’, in de BGT drie losse zinnen zijn gemaakt.

Opvallend is dat de derde zin (‘Maar de leerlingen hielden die mensen tegen’) begint met ‘Maar’. Dit is een gebruik van ‘maar’ dat dicht tegen de spreektaal aan ligt. Een zin beginnen met Maar (of En) is mogelijk, maar ongeschikt voor zakelijke en formele teksten. Ook in vers 14 en 15 (BGT) zien we het opsplitsen van een lange samengestelde zin; in 14 begint een zin met ‘Want’, in 15 met ‘Anders’, en ook voor die gevallen geldt: niet fout, wel informeel. Het veelvuldig gebruik van verbindingswoorden versterkt de begrijpelijkheid, een principe dat ook in het NWO-themaprogramma ‘Begrijpelijke Taal’ in verschillende contexten wordt onderzocht. In vers 15 zijn twee elementen omgekeerd, omdat deze ordening in aansluiting op het voorgaande logischer is (‘Je moet openstaan voor Gods nieuwe wereld. Net zoals een kind dat doet’, zie Stolk, 2010). Ook expliciteert de BGT in vers 13 de verwijzing naar de mensen die de kinderen brachten in de derde zin (‘die mensen’), om ambiguïteit met de kinderen te voorkomen; zie ook de herhaalde verwijzing naar Jezus in vers 16 met zijn naam. Door herhaalde referenties voluit te geven, wordt elke onbegrijpelijkheid vermeden.

Woordkeus

In vers 13 formuleert de BGT ‘hielden tegen’ waar de NBV ‘berispten’ koos. Het effect is dat enerzijds een laagfrequent woord wordt vermeden – de BGT gaat uit van een woordenschat van 3500 woorden¹, waar de NBV er 11.000 tot zijn beschikking heeft (Verburg & Verheul, 2014) – en anderzijds een verbinding wordt gelegd met wat Jezus zegt in vers 14: ‘Houd ze niet tegen.’ Zo is de begrijpelijkheid verbeterd en wordt de coherentie versterkt. De meest opmerkelijke wijziging in woordkeus is de verandering van ‘het koninkrijk van God’ in ‘Gods nieuwe wereld’. Het Griekse woord ‘basileia’, dat zowel koninkrijk als koningschap betekent, werd hier te abstract geacht, evenals het laagfrequente ‘heerschappij’. De BGT kiest ervoor om te spreken over een nieuwe situatie, een nieuwe werkelijkheid die door God tot stand wordt gebracht, waarbij de meest compacte formulering is: Gods nieuwe wereld (De Jong, 2011). Deze woordkeus wordt consequent door het ge-

¹ Een woordenschat van 3500 is nog behoorlijk groot. Ter vergelijking: de *Easy English Bible* heeft een woordenschat van 1200 woorden; deze vertaling is gericht op mensen die Engels als tweede taal leren en vermijdt alle passieve zinnen, retorische vragen en nominalisaties; zinnen bestaan uit maximaal twee clauses. Zie www.easyenglish.info/classic-index.htm.

hele Nieuwe Testament getrokken en gaat dus ook op theologische gronden terug. De vraag is hierbij wel, of 'Gods nieuwe wereld' voor niet-kerkelijke lezers begrijpelijker zal zijn dan Gods koninkrijk.

Betekenis

Door in vers 15 (BGT) een zelfreferentie ('ik verzeker jullie') te wijzigen in een gebiedende wijs ('Luister goed naar mijn woorden'), worden de toehoorders in het verhaal (de leerlingen) rechtstreeks aangesproken, waardoor ook de lezers en toehoorders van deze bijbeltekst directer worden toegesproken. De sprekers en luisteraars in de communicatieve situatie van het verhaal staan symbool voor de communicatieve situatie van het bijbelles, en daarmee wordt de pragmatische werking versterkt. Dit geldt des te meer voor hetgeen Jezus vervolgens zegt. In de NBV is dit in algemene bevoordingen gesteld: 'wie niet als een kind openstaat voor het koninkrijk van God, zal er zeker niet binnengaan.' De leerlingen (en de lezers hier-en-nu) dienen zelf te beredeneren of dit ook voor hen geldt. De BGT is explicieter: 'Je moet openstaan voor Gods nieuwe wereld. Net zoals een kind dat doet. Anders kun je er niet binnenkomen.' Ook hier is de directheid van de aanspreking vergroot.

Inferenties wegwerken of oproepen?

De betekenis is op een aantal plaatsen in dit fragment veranderd. In vers 14 staat in de NBV: '...het koninkrijk van God behoort toe aan wie is zoals zij' (de kinderen), waar de BGT kiest: 'Want Gods nieuwe wereld is er juist voor hen.' In de laatste versie blijft ongezegd of Gods nieuwe wereld er ook voor anderen dan de kinderen zal zijn; feitelijk is dit een nieuwe inferentie die de lezer zelf moet maken en daarmee is de tekst eenvoudiger en tegelijkertijd moeilijker geworden. Een opmerkelijke aanpassing zien we ook in vers 16. De NBV heeft hier een bijzin met 'door te': 'Hij nam de kinderen in zijn armen en zegende hen door hun de handen op te leggen', terwijl de BGT de zinsbouw vereenvoudigt en de 'door te'-zin vermijdt: 'Jezus sloeg zijn armen om de kinderen heen. Hij legde zijn handen op hen en zegende hen.' Ook hier is de betekenis tegelijkertijd eenvoudiger en moeilijker: waar de NBV uitlegt met welk gebaar dat zegenen gebeurt ('zegende hen door hun de handen op te leggen'), laat de BGT dit in het midden met 'Hij legde

zijn handen op hen en zegende hen', waardoor de lezer zelf moet infereren wat dat zegenen eigenlijk inhoudt: weer een nieuwe inferentie dus.

Meeleesgroepen

Strategieën die eveneens systematisch werden toegepast, maar die in dit fragment minder naar voren kwamen, zijn herschikking (bij elkaar zetten wat bij elkaar hoort), verduidelijking (inferenties expliciteren met wereldkennis) en onbekende beeldspraken oplossen. Tijdens de totstandkoming van de BGT werden delen voor commentariëring voorgelegd aan de *Stichting Makkelijk Lezen* en aan diverse meeleesgroepen: vmbo-leerlingen, NT'ers, gedeteneerden, en kerkleden van verschillend opleidingsniveau (Borgesijs & Verburg, 2014). Vertaler Matthijs de Jong maakte tijdens de boekpresentatie duidelijk dat die commentaren geholpen hebben om de juiste toon van de vertaling te vinden. Woorden die meelezers als kinderachtig zeiden te ervaren, werden vermeden (dus liever 'plagen' dan 'pesten') en abstracte begrippen werden omschreven ('goedheid' in plaats van 'genade'). Zo werd de tekst gaandeweg afgestemd op een bredere, volwassen doelgroep.

Kracht en schoonheid van gewone taal

Het resultaat is, zoals tijdens de boekpresentatie werd gezegd, een vertaling die 'de kracht en schoonheid van alledaagse taal gebruikt'. De gewone taal bleek voor het NBG heel geschikt om de bijbelse boodschap te vertellen, zelfs – of juist – bij moeilijke bijbelboeken zoals de Boeken van de profeten en de Paulinische brieven. De boodschap is als het ware uitgepakt en onontkoombaar geworden. Dit betekent ook dat er minder ruimte is voor eigen interpretatie; de samenhang tussen de delen is dwingender geworden (Van Silfhout, Evers-Vermeul & Sanders, 2011). Het toneelstuk dat bij de boekpresentatie werd opgevoerd, demonstreerde dit duidelijk. Hier werd onder andere geciteerd uit de bekende *Geloof, Hoop en Liefde*-passage uit de eerste brief van Paulus aan de Korintiërs (1 Korintiërs 13: 1-13). We vergelijken de laatste twee verzen hiervan.

NBV [12] *Nu kijken we nog in een wazige spiegel, maar straks staan we oog in oog. Nu is mijn kennen nog beperkt, maar straks zal ik volledig*

kennen, zoals ik zelf gekend ben. [13] Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

BGT [12] *Nu zien we God nog niet. We merken wel dat hij er is maar we zien hem niet. Maar straks, in de nieuwe wereld, zullen we God zien met eigen ogen. Nu weten we nog lang niet alles over God, maar dan zullen we hem echt kennen, zoals hij ons nu al kent. [13] Dit is dus waar het om gaat: geloof, vertrouwen en liefde. Dat moet steeds het belangrijkste in ons leven zijn. Maar het allerbelangrijkste is de liefde.*

Het meest opmerkelijk is de woordkeus in vers 13 (BGT): het abstracte woord 'hoop' is vervangen door het beter voorstelbare 'vertrouwen'. Die woordkeus is echter niet geheel overtuigend, al was het maar omdat er ook goede argumenten zijn om het concept 'geloof' te begrijpen als 'vertrouwen' (Sanders, 2014). Tevens wordt de herkenbaarheid van het traditionele trio 'geloof, hoop en liefde' met deze ingreep verbroken. Kruis, anker en hartje zijn symbolen die ieder een, van hoog- tot laagopgeleid, wel kent; was het niet mooi geweest als de verbinding met hun eerste vindplaats behouden was gebleven? Deze beroemde verzen uit de Korintiërsbrief leggen ook andere begrijpelijkheidsstrategieën van de BGT bloot: het oplossen van beeldspraak (de wazige spiegel is verdwenen) en het expliciteren van inferenties (wat of wie kennen, oog in oog met wie? → met God; door wie word ik gekend? → door God; wie is ik? → dat zijn wij allemaal; wat is groot? → het allerbelangrijkste). Deze verduidelijkingen kosten nogal wat ruimte, waardoor de nieuwe vertaling misschien wel krachtiger, maar ook minder compact is.

Waar zijn ark en kribbe gebleven?

Begrijpelijker is deze nieuwe *Bijbel voor Gewone Taal* zeker, en dat is een grote verdienste van dit gedurfde project. De bovenstaande voorbeelden laten zien dat daarmee ook iets van het raadsel en de poëzie van de bijbelse taal verloren gaat. Hier moeten twee aspecten aan het 'ver-begrijpeliijken' van de tekst worden onderscheiden.

Het eerste is het verlies van oude bijbelse begrippen die we in het dagelijks woordgebruik zijn gaan integreren. In het NOS-journaal werd er al op gewezen dat de BGT een Bijbel is zonder ark en kribbe. Er is iets voor te zeggen om deze uit de (tijd van de) Statenbijbel afkomstige woorden te vervangen door de hedendaagse equivalenten 'boot' en 'voerbak', maar daarmee is het verband tussen deze begrippen en het alledaags taalgebruik verdwenen (*Het leek er wel de ark van Noach, zo druk!; Ik heb hier de kerststal gevonden maar waar is het kribbe gebleven?*) De vereenvoudiging doet op deze plaatsen – en denk ook aan het voorbeeld 'geloof, vertrouwen en liefde' – geforceerd aan en wist de laatste herkenningpunten in het alledaags taalgebruik van de bijbelse oorsprong uit, in plaats van dat zij de gelegenheid benut ze te versterken (*O, dáár komt dat begrip vandaan!*)

Een tweede aspect is het verlies aan poëtische en metaforische beelden in passages die ervaren bijbellezers dierbaar zijn geworden. Het beeld van de spiegel uit de 'geloof, hoop en liefde'-passage is zo'n plaats. Laten we deze passage in de BGT eens vergelijken met twee oudere vertalingen:

BGT

11 Het is als met een kind dat volwassen wordt. Een kind praat en denkt nog als een kind maar als het volwassen geworden is, zijn al die kinderlijke dingen verdwenen. Net zo zal alles wat onvolmaakt is, verdwenen zijn. Maar de liefde zal nooit verdwijnen.

12 Nu zien we God nog niet. We merken wel dat hij er is maar we zien hem niet. Maar straks, in de nieuwe wereld, zullen we God zien met eigen ogen. Nu weten we nog lang niet alles over God, maar dan zullen we hem echt kennen, zoals hij ons nu al kent.

NBG '51

11 Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, voelde ik als een kind, overlegde ik als een kind. Nu ik een man ben geworden, heb ik afgelegd wat kinderlijk was.

12 Want nu zien wij nog door een spiegel, in raadselen, doch straks van aangezicht tot aangezicht. Nu ken ik onvolkomen, maar dan zal ik ten volle kennen, zoals ik zelf gekend ben.

SV (Jongbloeditie)

11 Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overlegde ik als een kind; maar wanneer ik een man geworden ben, zo heb ik te niet gedaan hetgeen eens kinds was.

12 Want wij zien nu door een spiegel in een duistere rede, maar alsdan *zullen wij zien* aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten dele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben.

De metafoer van de spiegel in vers 12 is in de oudere vertalingen, die zeer brontekstgetrouw zijn, nog raadselachtiger: het is niet de spiegel die wazig is (vgl. NBV) maar wijzelf zien erin 'in raadse-len' (NBG '51), zelfs 'in een duistere rede' (SV). We zullen niet 'oog in oog' staan (NBV), maar 'van aangezicht tot aangezicht' en daarmee wordt opnieuw een voorbeeld zichtbaar van een verbinding met alledaagse beeldspraak die in de BGT verbroken is. Ook in vers 11 is de BGT-vertaling langer en bevat hij meer inhoudselementen door het uitleggen van inferenties. De oudere vertalingen zijn opmerkelijk genoeg simpeler van vorm en directer door het herhaald gebruik van 'ik'. De Statenvertaling is hier moeilijk te verstaan: het is even puzzelen op de betekenis van: 'Maar wanneer ik een man geworden ben, zo heb ik te niet gedaan hetgeen eens kinds was.' De NBG '51 vertaalt hier: 'Nu ik een man ben geworden, heb ik afgelegd wat kinderlijk was.' In de NBV en de Willibrord 95 is dit genderneutraal: 'Nu ik volwassen geworden ben'. Maar in de grondtekst stáát 'man'. Wie door de oude en vreemde woorden heen wil en kan lezen, ziet een universeel stukje poëzie over een 'ik' die een verlangen onder woorden brengt dat ieders verlangen kan zijn. Met andere woorden: de oudere vertalingen vragen meer, maar kunnen ook veel teruggeven (Sanders, 2006).

Verlies en winst

In verschillende besprekingen van de BGT is erop gewezen dat door de nadruk op de begrijpelijkheid het verlies aan 'geheim' van de bijbelse taal wel gevoeld wordt, maar dat dit verlies ook relatief

In het NOS-journaal werd opgemerkt dat de nieuwe vertaling het zonder ark en kribbe moet doen. Deze uit de Statenbijbel afkomstige woorden zijn vervangen door 'boot' en 'voerbak'. Daarmee is het verband tussen deze begrippen en het alledaags taalgebruik verdwenen

is. Inderdaad is dit verlies voor het brede publiek dat het Nederlands Bijbelgenootschap met deze vertaling voor ogen staat, misschien wel niet zo erg. De BGT expliciteert een interpretatie die geloofwaardig is en de boodschap van de tekst in elk geval begrijpelijk maakt voor wie deze interpretatie niet voor het grijpen heeft. Wie de andere vertalingen er niet naast heeft liggen en niet kent, mist de poëzie waarschijnlijk ook niet. En wie gegrepen raakt door de boodschap van de BGT, zal die andere en meer poëtische vertalingen misschien nog weleens ter hand nemen of te horen krijgen in een viering. Kortom, gelukkig is er met de komst van de *Bijbel in Gewone Taal* meer te kiezen voor een groot publiek. En we zijn een aantal duidelijk geformuleerde strategieën voor begrijpelijke taal rijker; ook dat is winst. Tot slot: de *Bijbel in Gewone Taal* is helder vormgegeven, duidelijk opgemaakt en ingedeeld, mooi in dundruk gebonden en kost minder dan dertig euro. ■

Geraadpleegde bronnen / verder lezen:

Website van de Taalunie/Taaluniversum: <http://taaladvies.net/taal/advies/vraag/1577/>
Website Nederlands Bijbelgenootschap over het project Bijbel in Gewone Taal: <http://bijbelingewone-taal.nl/over-deze-bijbel/achtergrond/>
Website NWO Themaprogramma Begrijpelijke Taal: www.nwo.nl/onderzoek-en-resultaten/programmas/begrijpelijke+taal
Website Bijblijb.net voor vergelijking van Bijbelvertalingen, voor het Nederlands verzorgd door het Nederlands Bijbelgenootschap: www.bijblijb.net/bijblijb.cgi?Bible=Bible&l=nl
Website over Nederlandse Bijbelvertalingen: www.nederlandsebijbels.nl/links

Literatuurverwijzingen

Tineke Bol-Drieënhuizen en Matthijs de Jong 2014. 'Uitgangspunten voor het vertalen van de Bijbel'. *Met Andere Woorden* 33 (3), 5-25.
Merel Borgesius en Marja Verburg 2014. 'De Bijbel in Gewone Taal, voor iedereen leesbaar en begrijpelijk'. *Les, Tijdschrift voor NT2 en taal in het onderwijs*. 16 april 2014. www.tijdschriftles.nl/inhoud_les/artikel/16/De-Bijbel-in-Gewone-Taal
Derjan Havinga-Heijs 2006. 'De Bijbel in eenvoudige taal'. *Met Andere Woorden* 25(1), 15-23.
Matthijs de Jong 2011. 'Het echte geluk is voor mensen die weten dat ze God nodig hebben. Want voor hen is Gods nieuwe wereld. Enkele kernbegrippen in de Bijbel in Gewone Taal'. *Met Andere Woorden* 30(1) 2-13.
Matthijs de Jong 2014. *Hoe vertaal je de Bijbel in gewone taal? Uitgangspunten – keuzes-dilemma's*. Heerenveen: Royal Jongbloed.
José Sanders 2006. 'Narratieve stijl in beweging. Expliciteit en subjectiviteit van coherentiemarkeering in de Nieuwe Bijbelvertaling'. In: Hans Hoeken, Berna Hendriks en Peter Jan Schellens (red.) *Studies in Taalbeheersing* 2, Assen: Van Gorcum, p. 296-308.
José Sanders 2014. 'Translating "thinking" and "believing" in the Bible: How cognitive linguistic analysis shows increasing subjectivity in translations'. In: Bonnie Howe en Joel Green (red.) *Cognitive Linguistic Explorations in Biblical Studies*, 225-245. Berlin: Mouton de Gruyter.
Gerdineke van Silfhout, Jacqueline Evers-Vermeul en José Sanders 2011. 'Dank God altijd, wat er ook gebeurt. Want dat wil God van jullie. Streven naar begrijpelijke taal: gevolgen voor causaliteit in bijbelvertalingen'. *Met Andere Woorden* 30(3), 12-19.
Anna Stolk 2010. 'Eenvoud over de grenzen van de zin heen. Over herschikken in de Bijbel in Gewone Taal'. *Met Andere Woorden* 29(2)3-10.
Clazien Verheul 2008. 'Een bijbelvertaling in eenvoudig Nederlands'. *Met Andere Woorden* 27(1), 3-11.
Marja Verburg en Clazien Verheul 2014. 'Gewone woorden in een bijzonder boek. Het lexicon van de Bijbel in Gewone Taal'. *Met Andere Woorden* 33(3) 27-41.

De inwendige mens

FELIX VAN DE LAAR is tekstadviseur

En weer stonden wij op ons verkeerde been, rond twaalf uur 's middags in een lange rij om het bruidspaar te kunnen feliciteren. De rij werd geflankeerd door sta-tafels met mini-Milky Ways en stukjes nougat, en er werd koffie geschonken. Een elektrische pianist en een bronzen altstem brachten goede live jazzmuziek. Na het feliciteren kreeg elke gast een lekker rond torenvormig cakeje, pakweg 10 centimeter hoog. Bij de bar konden we drankjes halen. Om één uur werd de receptie officieel afgesloten.

Welke tekst had ons verleid te denken dat onze inwendige mensen vast wel iets stevigers en hartigers zouden krijgen? Het zinnetje 'We willen ons geluk graag met u delen' zei natuurlijk niets over de voedselverstrekking. Wel had de ceremoniemeester 'om organisatorische redenen' gevraagd of we wel kwamen.

Als argeloze goede kennissen baseerden we onze illusie op de circumstantial evidence: dat we het bruidspaar kennen als gedreven culi's die de meeste vrije tijd in de keuken doorbrengen, en dat de receptie zich in een gerenommeerd restaurant afspeelde op een tijd dat mensen normaal lunchen. Ik zou dit niet schrijven als het een uniek geval betrof. Maar ondanks de hype van koken en eten, is het tegenwoordig blij-

baar tóch niet zo vanzelfsprekend dat mensen die iets te vieren hebben hun gasten ook een beetje verwennen of tenminste goed verzorgen. Eén gastvrouw realiseerde zich de dag na haar feestje dat de smakelijke hapjes bij de drankjes misschien te minimaal waren geweest, en informeerde bezorgd of onze magen op onze avondlijke terugweg niet al te luid

Het belangrijkste is niet eens de vulling der aanwezige magen, maar dat je met z'n allen van iets mag genieten – met ogen, neus en tong

hadden geknord. Bij een andere gelegenheid kregen we beneden vóór onze afreis naar Verwegstad nog een portie friet, ons spontaan door de bar aangeboden op kosten van het feestvarken van wie we boven al afscheid hadden genomen.

'Verwachtingenmanagement'

Kennelijk kunnen we niet meer varen op het kompas van een verdwenen (?) soort gastvrijheid, van het extra bord voor de profeet Elia, laat staan van de spreekwoordelijke gastvrijheid in allerlei andere culturen, waarbij je je gastgevers, hoe arm soms ook, diep beledigt als je zonder iets te eten weer vertrekt.

Bij wie ligt de 'bewijslast' in dit soort 'verwachtingenmanagement', als je er dan toch over zou moeten communiceren? Moet je als genodigde soms van tevoren gaan informeren of er wel wat te eten zal zijn? Zodat je eventueel je maatregelen kunt nemen, een lunchpakketje meenemen of uitzoeken waar de dichtstbijzijnde Burger King is?

Als organiserende partij ga je natuurlijk niet expliciet vermelden dat je je gasten eigenlijk niks zult voorschotelen. Een frase op de uitnodiging als 'Voor de inwendige mens wordt gezorgd' zou geruststellend zijn, maar dat kost, in welke vorm dan ook – soep, broodjes, of een royaal warm en koud buffet – geld en logistiek. Toch is het belangrijkste daarbij niet eens de vulling der aanwezige magen, maar dat je met z'n allen van iets mag genieten – met ogen, neus en tong –, wat weer een eigen plezierige dynamiek aan zo'n feestelijke bijeenkomst geeft. Toch was die jazz heel goed. Zeer geschikt voor bij een receptie op theetijd. ■

